

فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی

سال دهم شماره ۳۷ بهار ۱۳۹۴

بررسی روابط ساختاری طرحواره‌های ناسازگار اولیه و عامل‌های شخصیتی با سازگاری زناشویی

احمد امانی^۱

امید عیسی‌نژاد^۲

آرمان عزیزی^۳

چکیده

شناخت عواملی که زمینه را برای بروز سازگاری زناشویی زوجها فراهم می‌کند نقش مهمی در کاهش تعارضات زناشویی و آمار طلاق در جامعه دارد. هدف این پژوهش پیش‌بینی سازگاری زناشویی از طریق عامل‌های شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه بود. پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه پژوهش شامل کلیه والدین دانش‌آموزان شهرستان کامیاران در سال ۱۳۹۳ است. نمونه مورد مطالعه شامل ۵۰۰ نفر (۲۵۰ زوج) از والدین بود که به‌روش خوشه‌ای دومرحله‌ای انتخاب شدند و هرکدام پرسشنامه‌های عامل‌های شخصیتی (NEO-FFI) سازگاری زناشویی (RDAS)، و طرحواره‌های ناسازگار اولیه (YSQ-SF) را تکمیل نمودند. داده‌ها با نرم‌افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها بیانگر رابطه مثبت و معنی‌دار بین سازگاری زناشویی با عامل‌های شخصیتی (به‌جز عامل روان‌نژند) و رابطه منفی سازگاری زناشویی با طرحواره‌های ناسازگار اولیه بود. همچنین نتایج حاکی از وجود رابطه مثبت بین عامل روان‌نژند با طرحواره‌های ناسازگار و رابطه منفی عامل‌های دیگر با طرحواره‌های ناسازگار است. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که عامل شخصیتی افراد و طرحواره‌های ناسازگار اولیه آنها می‌تواند پیش‌بین خوبی برای سازگاری زناشویی باشد. با به‌کارگیری این دو متغیر در پیش‌بینی سازگاری زناشویی می‌توان در کلاس‌های مشاوره ازدواج میزان سازگاری زوجین را بالا برد.

واژگان کلیدی: سازگاری زناشویی؛ عامل‌های شخصیتی؛ طرحواره ناسازگار اولیه

۱- دانشیار گروه مشاوره خانواده دانشگاه کردستان

۲- دانشیار علمی گروه مشاوره خانواده دانشگاه کردستان

۳- کارشناس ارشد مشاوره خانواده دانشگاه کردستان (نویسنده مسئول) Email:armanazizi2020@gmail.com

مقدمه

سازگاری زناشویی با توجه به اهمیت نهاد خانواده در جوامع امروزی، ارتباط آن با کیفیت زندگی و تأثیرگذاری بر جنبه‌های مختلف از جمله سلامت جسمی و روانی از دهه ۱۹۹۰ مورد توجه قرار گرفته است. سازگاری زناشویی عبارت است از وضعیتی که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر را دارند و فرایندی است که در طول زندگی زن و شوهر به وجود می‌آید که لازمه آن انطباق سلیقه‌ها، شناخت صفات شخصیتی، ایجاد قواعد رفتاری و شکل‌گیری الگوهای مرادده‌ای است (قربانعلی‌پور، فراهانی، برج‌علی و مقدس، ۱۳۸۷).

سازگاری زناشویی مفهومی چندبعدی است که نسبت به رضایت زناشویی از ویژگی‌های عینی‌تری برخوردار است (برومن^۱، ۲۰۰۵). براساس بررسی‌های به‌عمل آمده سازگاری زناشویی دارای چهار مولفه اصلی رضایت دو تایی، توافق دو تایی، همبستگی دو تایی و بیان محبت‌آمیز است (هاستون و ملز^۲، ۲۰۰۴). مفهوم تفاهم در سازگاری زناشویی می‌تواند نزدیکی در زمینه فکری را نیز شامل می‌شود. از جمله عوامل موثر بر سازگاری زناشویی، متغیرهای شخصیتی است (شاکریان، فاطمی و فرهادیان، ۱۳۹۰). مطالعات انجام شده به‌طور عمومی نشانگر آن است که ویژگی‌های شخصیتی با تمام عملکردهای انسان ارتباط دارد (هولاند و رویزن^۳، ۲۰۰۹). شخصیت به‌صورت مستقیم و به‌عنوان عاملی تأثیرگذار بر فرایند ارتباطی زوجها اثر دارد. شخصیت یک نفر انواع معین و متفاوتی از واکنش‌ها را از طرف متقابل فرا می‌خواند و بالطبع رضایت زناشویی و میزان سازگاری آنها را متأثر می‌سازد (کاوگلین، هاستون و هاتس^۴، ۲۰۰۰). پژوهش‌های هامبد و دیگران^۵ (۲۰۱۰)، گانت^۶ (۲۰۰۶) و لئو^۷ (۲۰۰۹) در بررسی ویژگی‌های شخصیتی متمرکز بر نقش تفاوت و شباهت ویژگی‌های شخصیتی با سازگاری و رضایت از زندگی زوجها است. برخی از ویژگی‌های شخصیتی و اختلالات روانی تنش‌ها و تعارضات را بین زوجها

1- Broman
3- Holland & Roisman
5- Hambad
7- Luo Sh

2- Huston & Melz
4- Caughlin, Huston & Houts
6- Gaunt

افزایش می‌دهد و تداوم زندگی زناشویی را تهدید می‌کند (واتسون، هوبارد و وایس^۱، ۲۰۰۰؛ دونالدن، کانگر و برایانت^۲، ۲۰۰۴؛ ویسمن، یوبه لاکر و وین استاک^۳، ۲۰۰۷؛ عطاری، امان‌اللهی فرد و مهرابی‌زاده، ۱۳۸۵؛ جلیلی، بخشایش و فارسی‌نژاد، ۱۳۸۸). شخصیت تأثیرات پایداری بر روابط زناشویی دارد. پژوهشگران با استفاده از مدل پنج عاملی شخصیتی نقش ویژگی‌های زناشویی را در سازگاری زناشویی بررسی کرده‌اند؛ از این پنج عامل، عصبیت؛ که بیشتر با هیجان‌پذیری منفی از آن یاد می‌شود، اثرات عمده‌ای بر بازده زناشویی دارد، تا چهار عامل دیگر (به نقل از نادری، ۱۳۸۹). واتسون و همکاران (۲۰۰۰)، رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی را تأیید کرده و وجدان‌گرایی را از همبسته‌های مهم رضایت زوجین نام برده‌اند. در پژوهش باس^۴ (۱۹۹۲) که مربوط به ویژگی‌های شخصیتی موثر در روابط زناشویی است، برون‌گرایی با شیوه‌های تعامل زوجها رابطه داشت. جلیلی و همکاران (۱۳۸۸) نیز تجربه‌پذیری را عامل مهمی در روابط زناشویی دانسته و معتقدند تجربه‌پذیری پایین در افراد، باعث می‌شود آنها از انعطاف‌پذیری، تفکر واگرا و قدرت سازندگی برای حل مسائل و مشکلات زناشویی برخوردار نباشند.

در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به نظریاتی شده که به دنبال شناخت و معرفی فرایندهای شناختی موثر در رضایت از زندگی بوده‌اند (کچادوریان، فینچام و داویلا^۵، ۲۰۰۴). یکی از پدیده‌های شناختی مورد توجه در این حوزه طرحواره‌ها بوده است (دوزویس، مارتین و بایلینگ^۶، ۲۰۰۹). طرحواره درمانی اصول و مبانی نظریه‌های مکتب‌های شناختی-رفتاری، دلبستگی، گشتالت، روابط شیء، سازه‌گرایی و روان‌تحلیل‌گری را با یکدیگر تلفیق کرده است (یانگ، کلسکو و ویشار^۷، ۲۰۰۳). هسته اصلی این نظریه طرحواره‌های ناسازگار اولیه هستند که عمیق‌ترین سطوح شناختی محسوب می‌شوند (تیم^۸، ۲۰۱۰). طرحواره‌ها درون‌مایه‌های عمیق و فراگیری هستند که از خاطرات، هیجان‌ها،

1- Watson, Hubbard & Wiese
3- Whisman, Uebelacker & Weinstock
5- Kachadourian, Fincham & Davila
7- Yaung, Klosko & Wishaar

2- Donnellan, Conger & Bryant
4- Buss
6- Dozois, Martin & Bieling
8- Thimm

شناخت‌واره‌ها و احساسات بدنی تشکیل شده‌اند، در دوران کودکی یا نوجوانی شکل گرفته‌اند، در مسیر زندگی تداوم دارند، درباره خود و دیگران هستند و به‌شدت ناکارآمدند (یانگ، کلوکو و ویشار، ۲۰۰۳). این طرحواره‌ها به شخص کمک می‌کنند تا تجارب خود را راجع به جهان پیرامون سازمان دهند و اطلاعات دریافتی را پردازش کنند (مالتبی و دی^۱، ۲۰۰۴؛ تیم^۲، ۲۰۱۰). از آنجا که طرحواره‌ها همانند چهارچوبی برای پردازش اطلاعات به کار می‌روند و تعیین‌کننده واکنش‌های عاطفی افراد نسبت به موقعیت‌های زندگی و روابط بین فردی می‌باشند گفته شده که با رضایت و سازگاری از زندگی رابطه دارند (پاپالیا، گراس و فلدمن^۳، ۲۰۰۳). طرحواره‌ها موجب سوگیری در تفسیرهای ما از رویدادها می‌شوند و این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی میان فردی به‌صورت سوء تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف شده، گمانه‌های نادرست، هدف‌ها و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه خود را نشان می‌دهند (پاسکال^۴ کرسستین^۵ و جین^۶، ۲۰۰۸) یکی از نظریه‌های مطرح شده در عرصه طرحواره‌ها، نظریه طرحواره‌های ناسازگار اولیه یانگ^۷ است. یانگ (۲۰۰۵) در نظریه خود پانزده طرحواره معرفی کرده که در نتیجه ارضا نشدن پنج نیاز هیجانی مهم، شامل نیاز به پیوند و پذیرفته شدن، خودگردانی، شایستگی و هویت، آزادی در بیان نیازها و هیجان‌های سالم، خود ابرازی، خود انگیزگی و لذت و جهت‌گیری از درون ایجاد می‌شوند. این طرحواره‌ها عبارت‌اند از: محرومیت هیجانی، رها شدگی/بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی/بدرفتاری، انزوای اجتماعی، نقص/شرم، شکست، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری به ضرر، گرفتاری/در دام افتادگی، اطاعت، از خودگذشتگی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه/عیب‌جویی افراط، استحقاق و خویش‌داری و خودانضباطی ناکافی.

در پژوهش پوینر دل ونتو و کوب^۸ (۲۰۱۱) با عنوان (استرس مزمن به‌عنوان میانجی بین نشانه‌های افسردگی و رضایت زناشویی) و همچنین در پژوهش الکرناوی^۹ (۲۰۱۲) با

1- Maltby & Day

3- Papalia, Gross & Feldman

5- Christine

7- Young's early maladaptive schemas

9- AL-krenawi, Alean

2- Thimm

4- Pascal

6- Jean

8- Poyner-Del Vento, Patrick & Cobb Rebecca

عنوان (بررسی رابطه بین علایم روانشناختی، عملکرد خانواده، رضایت زناشویی و زندگی زنان چندهمسری و تک‌همسری)، نشان دادند که ناسازگاری زناشویی بیشتر، با افسردگی بیشتر و رضایت از زندگی کمتر و عزت‌نفس پایین‌تر ارتباط دارد. عسگری (۲۰۱۲)، در پژوهش خود با عنوان (مقایسه آثار ارتباط و آموزش مهارت حل تعارض زناشویی در رضایت زناشویی) کیفیت زناشویی را تعیین‌کننده موفقیت یک ازدواج دانسته است. سازگاری زناشویی به‌طور کامل بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد و تحقیقات انجام شده، اهمیت تأثیر آن را بر انواع نتایج گسترده‌های بالینی تأیید نموده‌اند مانند ۱- بهداشت روانی در پژوهش (تیم، تینا، کیلی و مارگارت^۱، ۲۰۱۱) با عنوان (رابطه بین تمایز یافتگی، دلبستگی بزرگسالان و ارتباطات جنسی در رضایت زناشویی)، ۲- بهداشت جسمانی و رضایتمندی از شغل در پژوهش (سندبرگ و همکاران^۲، ۲۰۱۱) با عنوان (پیشانی زناشویی، سلامت فیزیکی و ذهنی و اثر رضایت بر روابط خانوادگی) و ۳- طول عمر در پژوهش (عباسی، ۱۳۸۵) با عنوان (بررسی رابطه عملکرد جنسی و سلامت روانی با رضایتمندی زنان). در پژوهش (هالفورد و همکاران^۳، ۲۰۰۷) با عنوان (روابط زناشویی، خودتنظیمی و رضایت زناشویی در چهار سال اول ازدواج) سه دسته از خصوصیات فردی (سن، وضعیت جسمانی و شخصیتی)، عوامل موقعیتی (درآمد، طبقه اجتماعی، آموزش و فرهنگ) رویدادهای زندگی (روابط قبل از ازدواج، رویدادهای فشارانگیز و حوادث پر خطر) عواملی موثر بر سازگاری زناشویی هستند.

بارلدز و دیج کاسترا^۴ (۲۰۱۱) در مطالعات خود با عنوان (تصورات مثبت در مورد شخصیت شریک زندگی و کیفیت رابطه) دریافته‌اند که داشتن تصور مثبت در مورد ویژگی‌های شخصیتی همسر با کیفیت ارتباط به‌طور مثبت رابطه دارد. همچنین بین تصورات مثبت درباره شخصیت همسر با طول مدت ازدواج و شخصیت افراد ارتباط وجود دارد. پژوهش‌های هامبد، دونلان، لاکانو، مک گیو و بارت^۵ (۲۰۱۰) با عنوان (آیا شباهت شخصیت همسران موضوعی برای همگرایی است یا انتخاب؟) بر روی ۱۸۰۵ زوج متأهل

1- Timm, Tinna, Keiley, Margaret

3- Halford

5- Humbad, Donnellan, Lacono, Mcgue & Bart

2- Sandberg, Jonathan

4- Barelds DPH, Dijkstra

نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی زوج‌ها به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده روانی سازگاری زناشویی از اهمیت زیادی برخوردار است. واتسون و همکاران^۱ (۲۰۰۰)، در پژوهش خود با عنوان (ویژگی‌های مشترک شخصیت و عواطف به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده رضایت و روابط صمیمی) رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی را تأیید کرده و وجدان‌گرایی را از همبسته‌های مهم رضایت زوجین نام برده‌اند. در تحقیقی که توسط ویگن و مودی^۲ (۱۹۸۳) در رابطه با خصوصیات شخصیتی و رضایت زناشویی صورت گرفت، مشاهده شد که مردان ناسازگار، (درحال جدایی) نسبت به مردان سازگار، رفتارهای تکانه‌ای بیشتری دارند. یافته‌های این تحقیق حاکی از آن بود که سطوح بالای برانگیختگی فیزیولوژیک می‌تواند پیش‌بینی‌کننده قوی، کاهش رضایت و سازگاری زناشویی در زندگی آینده باشد.

آریتی^۳ و بمپوراد^۴ (۱۹۸۰) در پژوهش خود با عنوان (سازمان روانی افسردگی) دریافتند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه اثر منفی بر رضایت زناشویی دارد. بک^۵ و امری^۶ (۱۹۸۵) در پژوهشی با عنوان (اختلالات اضطرابی و ترس) به رابطه معنی‌دار طرحواره‌های ناسازگار اولیه و از هم پاشیدگی خانوادگی اشاره کردند.

استلیز^۷ (۲۰۰۴) در پژوهش خود با عنوان (طرحواره‌های ناسازگار اولیه و صمیمیت در روابط عاشقانه بزرگسالان جوان) نشان داد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه (محرومیت هیجانی) و (نارسایی) پیش‌بینی‌کننده روابط صمیمی و عاشقانه کمتر در همسران می‌باشد.

دی آندریا^۸ (۲۰۰۴) در پژوهش خود با عنوان (بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری روانی) و همچنین در پژوهش راسین^۹ (۲۰۰۵) با عنوان (آیا راهبردهای مقابله‌ای مذهبی تعدیل‌کننده بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و صفات منفی است؟)، طرحواره‌های ناسازگار اولیه را با هیجان‌های مثبت، اعتماد به نفس و سازگاری مشارکتی همسران، دارای رابطه منفی گزارش نمودند.

1- Watson
3- Arieti
5- Beck
7- Stiles
9- Racine

2- Wiggin & Moody
4- Bemporad
6- Emery
8- Andrea

بنابراین باتوجه به این که پیشینه موجود توجه قابل ملاحظه‌ای در این حوزه به‌منظور کشف اساسی‌ترین طرحواره‌ها برای پیش‌بینی سازگاری زناشویی نداشته است و همچنین بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه در سازگاری زناشویی تاکنون در منابع ایرانی انجام نشده است، پژوهش حاضر در پی پیش‌بینی سازگاری زناشویی والدین دانش‌آموزان مدرسه بر طبق ویژگی‌های شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه است و همچنین یافتن مهم‌ترین عوامل و اثرگذار از طریق روش معادلات ساختاری است که تاکنون در پژوهش‌های پیشین بررسی نشده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمام والدین دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان کامیاران بوده و نمونه پژوهش شامل ۵۰۰ نفر (۲۵۰ زوج) از اولیای دانش‌آموزان دو مدرسه از مدارس ابتدایی شهرستان کامیاران بود.

روش نمونه‌گیری

نمونه‌گیری به‌شیوه خوشه‌ای دو مرحله‌ای انجام شد، به این صورت که ابتدا از میان سه مقطع تحصیلی، مقطع ابتدایی انتخاب شد و بعد دو مدرسه ابتدایی از میان تمام مدارس ابتدایی سطح شهر به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس با برگزاری جلسه آگاهی برای والدین، ۲۵۰ نفر از والدین (۵۰۰ نفر) حاضر به همکاری شدند و پرسشنامه‌ها میان آنها توزیع و جمع‌آوری گردید. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار AMOS استفاده شده است. این تعداد نمونه را باتوجه به تعداد خرده‌مقیاس‌ها و براساس دستور هو و بنتلر^۱ (۱۹۹۹) انتخاب شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت^۲: برای اندازه‌گیری پنج عامل بزرگ شخصیت از

1- Hu & Bentler

2- Big Five Factor Personality Questionnaire

فرم ۶۰ سوالی که کاستا و مک کری^۱ (۱۹۸۹) تهیه و آماده اجرا نموده‌اند استفاده خواهد شد. این پرسشنامه دارای مقیاس پاسخگویی پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) است و پنج عامل روان‌رنجورخویی (در برابر ثبات روانی و هیجانی)، برون‌گرایی (در برابر درون‌گرایی)، تجربه‌پذیری (در برابر خشکی و انعطاف‌ناپذیری)، انعطاف‌پذیری (در برابر خودشیفتگی) و وظیفه‌شناسی (در برابر سهل‌انگاری) را سنجش می‌کند. کاستا و مک کری آلفای کرونباخ مقیاس‌های این پرسشنامه را به این ترتیب گزارش داده‌اند: روان‌رنجورخویی برابر با ۰/۹۳، برون‌گرایی برابر با ۰/۹۰، تجربه‌پذیری برابر با ۰/۸۹، توافق‌پذیری برابر با ۰/۹۵ و وظیفه‌شناسی برابر با ۰/۹۲. آنها همچنین ضریب روایی این پرسشنامه را از ۰/۵۶ تا ۰/۶۲ گزارش نموده‌اند. نسخ متعددی از این پرسشنامه در ایران نیز ترجمه و آماده اجرا شده است (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). کیامهر (۱۳۸۱) که نسخه‌ای از این پرسشنامه را برای اجرا در بین دانشجویان ترجمه و آماده اجرا کرد، روایی همزمان بین فرم کوتاه و بلند این پرسشنامه را برای پنج عامل بین ۰/۴۱ تا ۰/۷۱، پایایی بازآزمایی را بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۶ و آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌ها را بین ۰/۵۴ تا ۰/۷۹ گزارش کرده است.

پرسشنامه طرحواره یانگ^۲ (فرم کوتاه): برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه از پرسشنامه‌ای که یانگ (۲۰۰۵) با ۷۵ سوال، مقیاس پاسخگویی ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست = ۱ تا کاملاً درست = ۶) و ۱۵ خرده‌مقیاس شامل محرومیت هیجانی، طرد/رهاشدگی، بی‌اعتمادی/بدرفتاری، انزوای اجتماعی، نقص/شرم، شکست، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری به ضرر، گرفتاری/در دام افتادگی، اطاعت، ازخودگذشتگی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق، خویش‌نماری و خودانضباط ناکافی تهیه و آماده اجرا کرده استفاده خواهد شد. هر پنج سوال این پرسشنامه مربوط به یک طرحواره و برای به‌دست آوردن نمره طرحواره‌ها، میانگین نمره در هر ۵ سوال محاسبه می‌گردد. در هر کدام از طرحواره‌ها که فرد نمره بیشتری کسب کند، آن طرحواره به‌عنوان طرحواره ترجیحی وی در نظر گرفته می‌شود. اولین پژوهش جامع در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی

1- Costa & Mc Crae

2- Young Schema Questionnaire-Short Form

این طرحواره‌ها را اسمیت، جونز و یانگوتلج^۱ (۱۹۹۵؛ به نقل از لطفی، ۱۳۸۵) انجام دادند و ضریب آلفای کرونباخ در جمعیت غیربالینی برای خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه را بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آمد. همچنین این پژوهشگران نشان دادند، پرسشنامه طرحواره یانگ با مقیاس‌های پریشانی روان‌شناختی و اختلالات شخصیت همبستگی بالایی دارد و بنابراین از روایی مطلوبی برخوردار است (اسمیت و همکاران، ۱۹۹۵؛ به نقل از لطفی، ۱۳۸۵). این پرسشنامه را در ایران، آهی (۱۳۸۵) ترجمه و آماده اجرا کرده و همسانی درونی آن را بر حسب آلفای کرونباخ در گروه مونت ۰/۹۷ و در گروه مذکر ۰/۹۸ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ به ترتیب برای محرومیت هیجانی برابر ۰/۸۰، برای طرد/رها شدگی برابر با ۰/۸۷، برای بی‌اعتمادی/بدرفتاری برابر با ۰/۷۷، برای انزوای اجتماعی برابر ۰/۷۰، برای نقص/شرم برابر با ۰/۸۳، برای شکست در برابر پیشرفت ۰/۸۴، برای وابستگی/بی‌کفایتی برابر با ۰/۸۰، برای آسیب‌پذیری نسبت به ضرر برابر با ۰/۷۳، برای گرفتاری/در دام افتادگی برابر با ۰/۷۱، برای اطاعت برابر با ۰/۷۰، برای از خود گذشتگی برابر با ۰/۷۱، برای بازیابی هیجانی برابر با ۰/۷۹، برای معیارهای سرسختانه برابر با ۰/۷۸، برای استحقاق برابر با ۰/۶۶، برای نقص خویش‌داری و عدم انضباط کافی برابر با ۰/۷۱ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۰ به دست آورد.

پرسشنامه سازگاری زوجی اصلاح شده (RDAS)^۲: این پرسشنامه توسط باسبی^۳ و همکاران (۱۹۹۵؛ به نقل از هولیست و میلر^۴، ۲۰۰۵) ساخته شده است. فرم اصلی این مقیاس توسط اسپانیر^۵ (۱۹۷۹) و بر اساس نظریه لیوایز^۶ و اسپانیر (۱۹۷۹)، در مورد کیفیت روابط زناشویی ساخته شده است. فینچام و برادبری^۷ (۲۰۰۴) نیز پس از مطرح کردن نظریه خود در مورد کیفیت زناشویی، این پرسشنامه را به‌عنوان ابزاری مناسب برای ارزیابی کیفیت زناشویی معرفی می‌کنند. این پرسشنامه ۱۴ سوالی، از روی فرم اصلی ۳۲ سوالی اسپانیر ساخته شده است که به‌صورت طیف ۶ تایی از <۰> تا <۵>

1- Smith, Jones & Yungoothlech
3- Basbi
5- Spanier
7- Fincham & Bradbury

2- Revised Dyadic Adjustment Scale
4- Hollist, Miller
6- Lewis

نمره‌گذاری می‌شود. پاسخ کاملاً موافق نمره ۵ و پاسخ کاملاً مخالف نمره صفر می‌گیرد. این ابزار از سه خرده‌مقیاس «همفکری و توافق»، «رضایت» و «انسجام» تشکیل شده است که در مجموع نمرات بالا نشان‌دهنده کیفیت زناشویی بالاتر است.

تحلیل عاملی تأییدی، ساختار سه عاملی پرسشنامه را در ایالات متحده تأیید کرده و روایی آن را نشان داده است. پایایی پرسشنامه نیز به شیوه آلفای کرونباخ در مطالعه هولیست و میلر (۲۰۰۵) از ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ گزارش شده است. روایی این پرسشنامه توسط عیسی‌نژاد (۱۳۸۹) مورد بررسی قرار گرفته است. بدین منظور، ابتدا از طریق تحلیل عاملی تأییدی، روایی ساختاری پرسشنامه تأیید شده و میزان اعتبار، برای عامل‌های رضایت‌مندی، توافق و انسجام به شیوه آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۹/۹۱، ۰/۸۶ و ۰/۸۶ برای کل پرسشنامه ۰/۹۲ به دست آمده است.

شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

با انجام کارهای مقدماتی و جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از تحلیل‌های همبستگی، رگرسیون چندگانه و مدل معادلات ساختاری تدارک مدلی برای سه متغیر میسر شد. برآورد پارامترهای مدل با روش بیشینه درست‌نمایی (ML) انجام شد.

یافته‌های پژوهش

قبل از ترسیم و اجرای مدل معادلات ساختاری، آمار توصیفی داده‌ها ارائه می‌گردد. با توجه به این که این پژوهش در میان والدین انجام شده است. بنابراین براساس نتایج ۵۰ درصد از افراد نمونه مرد و ۵۰ درصد هم زن بودند. حداقل سن افراد نمونه ۲۱ سال و حداکثر سن ۶۸ سال با میانگین ۳۵/۲ و انحراف استاندارد ۵/۵۷ بود و هم‌چنین مد سن نیز ۳۵ سال بود. ۳۴/۸ درصد افراد نمونه تحصیلات زیر دیپلم، ۳۵/۴ درصد افراد تحصیلات دیپلم تا لیسانس، ۲۶/۶ درصد لیسانس و ۳/۲ درصد از افراد تحصیلات تکمیلی یا بالاتر داشته‌اند. هم‌چنین ۳۳/۲ درصد افراد کارمند، ۲۸/۸ درصد دارای شغل آزاد و ۳۸

درصد از افراد نمونه خانه‌دار بوده‌اند.

جدول (۲) همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های عامل شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سازگاری زناشویی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	
۱- عامل روان نژند																						
۲- عامل برون‌گرا	۱																					
۳- عامل انعطاف‌پذیر	۱	۱۰																				
۴- عامل دلپذیر	۱	۱۹	۵۱																			
۵- عامل مسئولیت‌پذیر	۱	۶۵	۱۸	۶۴																		
۶- طرحواره محرومیت	۱	۲۴	۱۹	۰۳	۳۱																	
۷- طرحواره رهاشدگی	۱	۴۶	۱۶	۱۸	۰۳	۳۰																
۸- طرحواره بی‌اعتمادی	۱	۵۱	۵۲	۲۰	۲۶	۰۱	۳۴															
۹- طرحواره انزوا	۱	۵۸	۴۶	۴۶	۲۵	۲۰	۲۳	۰۳	۲۲													
۱۰- طرحواره نقص و شرم	۱	۷۸	۶۳	۴۹	۴۷	۲۹	۲۴	۰۹	۲۲	۲۲												
۱۱- طرحواره شکست‌خورده	۱	۶۸	۶۸	۶۰	۵۲	۴۹	۲۷	۲۳	۰۳	۲۸	۲۹											
۱۲- طرحواره وابستگی	۱	۷۰	۷۳	۷۰	۵۸	۵۳	۴۶	۲۷	۲۲	۰۳	۱۸	۲۳										
۱۳- طرحواره آسیب‌پذیر	۱	۶۸	۵۸	۵۹	۶۱	۵۲	۵۳	۲۳	۲۲	۰۱	۲۰	۲۸	۲۸									
۱۴- طرحواره گرفتار	۱	۵۵	۵۳	۴۱	۴۸	۴۰	۴۳	۴۸	۳۱	۱۷	۱۸	۰۵	۱۳	۲۲								
۱۵- طرحواره اطاعت	۱	۵۶	۶۸	۶۷	۵۴	۵۹	۶۰	۴۸	۴۵	۴۱	۲۱	۱۸	۰۶	۱۸	۲۵							

۱۶- طرحواره ایثار	۰.۱	۰.۵	۰.۴	۰.۱	۰.۱۴	۰.۲۸	۰.۲۳	۰.۱۶	۰.۱۵	۰.۱۴	۰.۲۲	۰.۲۸	۰.۳۶	۰.۲۴	۱
۱۷- طرحواره بازداری هیجانی	۰.۲۷	۰.۱۵	۰.۱۱	۰.۲۱	۰.۲۴	۰.۵۰	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۵۵	۰.۵۳	۰.۴۷	۰.۵۷	۰.۴۳	۰.۵۴	۱
۱۸- طرحواره سرسختانه	۰.۱۳	۰.۰۴	۰.۰۸	۰.۰۲	۰.۱۷	۰.۲۰	۰.۲۳	۰.۱۳	۰.۰۶	۰.۰۴	۰.۱۲	۰.۲۰	۰.۳۰	۰.۱۳	۱
۱۹- طرحواره استحقاق	۰.۱۴	۰.۰۶	۰.۰۷	۰.۱۴	۰.۱۰	۰.۳۲	۰.۳۵	۰.۴۰	۰.۳۰	۰.۳۱	۰.۲۶	۰.۲۸	۰.۴۰	۰.۳۱	۱
۲۰- طرحواره خودنضباتی ناکافی	۰.۲۵	۰.۱۳	۰.۰۳	۰.۱۹	۰.۲۴	۰.۴۴	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۸	۰.۴۸	۰.۴۷	۰.۵۷	۰.۴۷	۰.۵۰	۱
۲۱- سازگاری زناشویی	۰.۲۲	۰.۲۱	۰.۰۵	۰.۲۰	۰.۲۲	۰.۲۹	۰.۳۳	۰.۳۷	۰.۴۲	۰.۴۵	۰.۳۸	۰.۴۴	۰.۴۰	۰.۲۸	۱

† P > 0/05

جدول (۱) میانگین و انحراف معیار و همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳
۱- عامل شخصیتی	۱۳۶/۱۴	۱۷/۰۴	۱		
۲- طرحواره ناسازگار اولیه	۱۸۹/۷۷	۵۵/۳۰	*-۰/۱۹	۱	
۳- سازگاری زناشویی	۶۱/۸۸	۱۰/۰۲	*-۰/۱۸	*-۰/۵۰	۱

P < 0/01*

میانگین و (انحراف معیار) سازگاری زناشویی ۶۱/۸۸ (۱۰/۰۲)، عامل شخصیتی ۱۳۶/۱۴ (۱۷/۰۴)، طرحواره‌های ناسازگار ۱۸۹/۷۷ (۵۵/۳۰) بوده است. جدول شماره ۱ رابطه بین متغیرها را نشان می‌دهد که بیانگر وجود رابطه همبستگی مثبت و معنی‌دار بین سازگاری زناشویی و عامل شخصیتی (۰/۱۸) و همچنین رابطه همبستگی منفی و معنی‌دار عامل شخصیتی با طرحواره ناسازگار اولیه (۰/۱۹) و طرحواره ناسازگار اولیه با سازگاری زناشویی است (۰/۵۰).

در جدول ۲ همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های متغیرهای طرحواره ناسازگار اولیه و عامل شخصیتی را با همدیگر و همچنین همبستگی آنها را با سازگاری زناشویی آمده

است و نشان می‌دهد که از میان عامل‌های شخصیتی فقط عامل روان‌نژند است که با سازگاری زناشویی همبستگی منفی دارد ولی بقیه عامل‌ها با سازگاری زناشویی همبستگی مثبت دارد. همچنین تمام طرحواره‌های ناسازگار اولیه نسبت به سازگاری زناشویی همبستگی منفی دارند و این اطلاعات نشان می‌دهد که افراد با عامل شخصیتی روان‌نژند در زندگی سازگاری زناشویی کمتری دارند و همچنین افرادی که در زندگی زناشویی طرحواره‌های ناسازگار اولیه دارند نیز امکان سازش و سازگاری با همسرشان کمتر است و معمولاً زندگی آنها فاقد سازگاری زناشویی است و یا به سمت تعارض زناشویی گرایش دارد. در جدول ۲ داده‌هایی که معنی‌دار نیستند ($P > 0.05$) با علامت مشخص شده‌اند.

از آنجایی هدف اصلی پژوهش، بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر سازگاری زناشویی، همچنین تبیین مدلی برای پیش‌بینی عوامل اثرگذار بر سازگاری زناشویی را مدنظر قرار داده‌ایم از الگوی معادلات ساختاری به منظور بررسی روابط علی متغیرها استفاده گردید. بررسی روابط علی از روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد که در بررسی حاضر به منظور آزمون الگوی فرضی عوامل تأثیرگذار بر تعارض زناشویی و مسیرهای آن از روش شاخص برازش نیکویی استفاده گردید. قبل از ترسیم مدل برای تمام متغیرها (طرحواره‌های ناسازگار، عامل‌های شخصیتی و سازگاری زناشویی) تحلیل عاملی تأییدی گرفته شد و شاخص‌های برازش هم مورد بررسی قرار گرفت که همگی در حد مطلوب قرار داشتند. مهم‌ترین شاخص‌های برازش گزارش شده در این مطالعه AGFI, PNFI, TLI, CMIN/DF, CFI, RMSEA, DF می‌باشد.

جدول (۳) شاخص‌های برازش و مقایسه مدل تدوین شده با مدل اشباع شده و مستقل

DF	RMSEA	AGFI	CFI	PNFI	TLI	CMIN/DF	شاخص برازش
۲۲۱	۰/۰۷۷	۰/۸۲	۰/۸۹	۰/۷۵	۰/۸۸	۳/۹۸	مدل اصلاح شده ۲ (نهایی)
۲۲۳	۰/۰۸۱	۰/۸۱	۰/۸۷	۰/۷۴	۰/۸۶	۴/۲۳	مدل اصلاح شده ۱
۲۲۷	۰/۰۹۳	۰/۷۵	۰/۸۳	۰/۷۲	۰/۸۱	۵/۳۲	مدل تدوین شده اولیه

همان‌گونه که در جدول ۳ آمده است مقدار شاخص‌های برازش به قرار زیر است:

نسبت χ^2 دو به درجه آزادی (CMIN/DF) مقدار ۳/۹۸ را نشان می‌دهد (با درجه آزادی ۲۲۱) که در مدل‌های مطلوب معمولاً بین دو عدد ۲ تا ۴ قرار دارد. شاخص دیگر $CFI=0/89$ که این شاخص مربوط به گروه شاخص‌های تطبیقی است که بر مبنای مقایسه مدل تدوین شده با یک مدل مبنا محاسبه می‌شود که هرچه مقدار به‌دست آمده به یک نزدیک باشد نشانه مطلوب بودن مدل است. شاخص دیگر $TLI=0/88$ (یا شاخص توکر-لویس) که مربوط به گروه تطبیقی است که باز هم نشانه مطلوب بودن مدل است. $PNFI=0/75$ یا شاخص هنجار شده مقتصد که این شاخص مربوط به گروه شاخص‌های برازش مقتصد است که اغلب مقادیر بالاتر از ۰/۵۰ یا ۰/۶۰ را برای این شاخص مناسب تلقی کرده‌اند و مقادیر بالاتر برای این شاخص حاکی از قابل قبول‌تر بودن مدل است. شاخص دیگر $AGFI=0/82$ است که مربوط به شاخص‌های مطلق است و هرچه بزرگ‌تر و به یک نزدیک‌تر باشد مطلوب‌تر است. $RMSEA=0/077$ که این شاخص برای فواصل اطمینان مختلف قابل محاسبه است و شاخصی است که اغلب به‌عنوان نقطه برش برای مدل‌های خوب و بد شناخته می‌شود و برازش مدل‌هایی که دارای مقادیر بالاتر از ۰/۱۰ هستند ضعیف تلقی می‌شود که مقدار به‌دست آمده در مدل حاکی از خوب بودن مدل است. لازم به ذکر است که در مدل نهایی پس از دو بار اصلاح و کشیدن همبستگی بین متغیرهای خطا تدوین شد.

نمودار ۱ الگوی تأیید شده معادلات ساختاری برای سه متغیر عامل شخصیتی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری زناشویی را نشان می‌دهد که در آن متغیر عامل شخصیتی به‌عنوان یک عامل در نظر گرفته شده است که در پژوهش‌های لیندن، نیجنه‌یوس و باکر^۱ (۲۰۱۰)، راشتون، بونز و می‌هر^۲ (۲۰۰۸) و جانیک موسک^۳ (۲۰۰۷) نیز پنج عامل بزرگ شخصیت را به‌عنوان یک عامل عمومی در نظر گرفته‌اند و نتایج آنها با پژوهش حاضر همسو می‌باشد. یعنی می‌توان پنج نوع عامل شخصیتی را باهم جمع کرد و در یک عامل عمومی گزارش داد. در مدل کنونی از میان تمام وزن‌های رگرسیونی تنها یک مسیر غیرمعنادار است؛ یعنی به‌جز مسیر «سازگاری زناشویی-عامل شخصیتی»

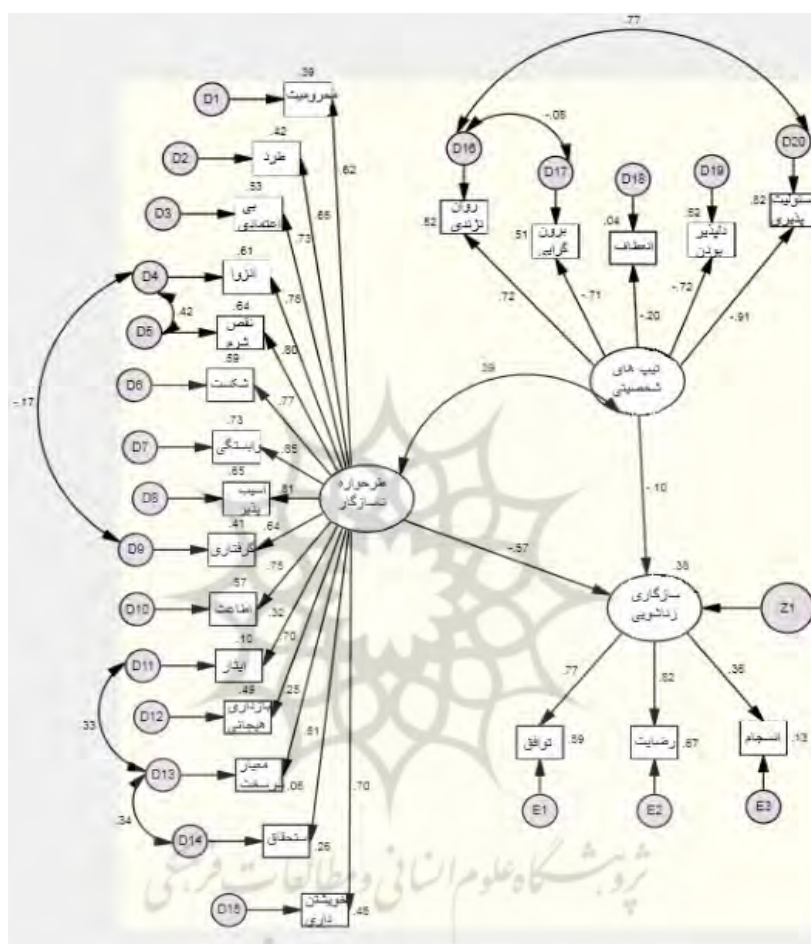
($P > 0/05$ و $t = -0/097$) بقیه مسیرها معنی‌دار می‌باشند. مدل ارائه شده نشان می‌دهد که که متغیر طرحواره ناسازگار زناشویی و عامل شخصیتی می‌توانند روی سازگاری زناشویی تأثیر داشته باشند و آن را پیش‌بینی کنند که در این میان، متغیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ($-0/57$) بیشترین تأثیر را روی سازگاری زناشویی دارد. مدل تدوین شده نشان می‌دهد که بین دو متغیر عامل شخصیتی و طرحواره ناسازگار اولیه هم همبستگی وجود دارد ($0/39$) یعنی با ترکیب این دو متغیر هم می‌توان سازگاری زناشویی را پیش‌بینی کرد. هم‌چنین از میان خرده‌مقیاس‌های طرحواره ناسازگار، خرده‌مقیاس هفتم یعنی «طرحواره وابستگی» بیشترین تأثیر را روی این متغیر داشته است ($0/85$)، از میان خرده‌مقیاس عامل شخصیتی، عامل پنجم یعنی «مسئولیت‌پذیری» بیشترین تأثیر را روی این متغیر داشته ($-0/91$) و از میان خرده‌مقیاس‌های سازگاری زناشویی «رضایت» بیشترین تأثیر را روی سازگاری زناشویی در این پژوهش داشته است ($0/82$). نمودار شماره ۱ مدل معادلات ساختاری را برای این سه متغیر را نشان می‌دهد که در آن مجموعه برآوردهای استاندارد برای وزن‌های رگرسیونی شامل بارهای عاملی و ضرایب تأثیر قابل مشاهده است.

هم‌چنین همبستگی بین خطاهای ساختاری نیز مشاهده می‌شود. در این مدل اعداد نشان داده شده برآوردهای استاندارد را نشان می‌دهد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1- Linden, Nijenhuis & BaKKER
3- Janek Musek

2- Rushton, Bons & Mi Hur

نمودار (۱) مدل معادلات ساختاری برای عامل شخصیتی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سازگاری زناشویی

بحث و نتیجه‌گیری

شناسایی عامل‌های موثر بر سازگاری زناشویی در میان زوجین، به مشاوران زناشویی کمک می‌نماید تا میزان سازگاری را در افراد مایل به ازدواج پیش‌بینی نمایند. از سوی

دیگر با شناسایی عامل‌هایی که پس از ازدواج، باعث تقویت این رابطه دوسویه می‌شوند، می‌توان این رابطه را هرچه بیشتر نیرومند نمود. نتایج پژوهش حاصل نشان می‌دهد که عامل شخصیتی افراد و طرحواره‌های ناسازگار اولیه می‌تواند پیش‌بین خوبی برای سازگاری زناشویی باشد. یافته‌های پژوهش در بررسی همبستگی بین عامل‌های شخصیتی با سازگاری زناشویی نشان داد که فقط عامل روان‌نژند با سازگاری زناشویی رابطه منفی دارد و این نتیجه حاکی از آن است که زمانی که هر دو زوج با ثبات باشند، سازگاری زناشویی بیشتر از زمانی است که زوجها روان‌آزرده‌خو باشند. این یافته با بسیاری از تحقیقات انجام شده در زمینه خصوصیات شخصیتی با رضایت و سازگاری زناشویی همخوانی دارد (احدی، ۱۳۸۶؛ عطاری و همکاران، ۱۳۸۵؛ جانیکی^۱ و همکاران، ۲۰۰۶ و صیادپور، ۱۳۸۳). در تبیین این یافته می‌توان گفت که زوج‌های باثبات از نظر شخصیتی دارای عزت‌نفس بیشتر، روابط اجتماعی سازگارتر و از سطح روابطشان راضی‌اند (شکرکن و همکاران، ۲۰۰۷). در مقایسه، زوج‌های روان‌آزرده‌خو دارای عدم ثبات عاطفی و دارای عواطف منفی هستند که معمولاً سطح سازگاری زوجها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و تمایل بیشتری به تکانشگری، پرخاشگری و آسیب‌پذیری دارند (عطاری و همکاران، ۱۳۸۵). علاوه بر این روان‌آزرده‌خویی در بردارنده انواع هیجان‌های منفی مانند ترس، خشم و برانگیختگی است. این‌گونه افراد احتمال بیشتری دارد که دارای باورهای غیرمنطقی باشند و قدرت کمتری در کنترل امیال و تکانه‌ها داشته باشند. در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به نظریاتی شده که به دنبال شناخت و معرفی فرایندهای شناختی موثر در رضایت از زندگی و سازگاری زناشویی بوده‌اند (کاجادوریان و همکاران، ۲۰۰۴). یکی از پدیده‌های شناختی مورد توجه در این حوزه طرحواره‌ها بوده است (دوزویس و همکاران، ۲۰۰۹). از دیگر یافته‌های پژوهش همبستگی منفی تمام خرده‌مقیاس‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه با سازگاری زناشویی است و از آنجایی که طرحواره‌ها باورهایی هستند که افراد درباره خود، دیگران و محیط دارند، و به‌طور معمول از ارضا نشدن نیازهای اولیه بخصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می‌گیرند

1- Janicki

(زانگ و هه^۱، ۲۰۱۰) بنابراین نتایج نشان‌دهنده این است که افراد با طرحواره‌های ناسازگار که مشکل عاطفی دارند احتمال این که در زندگی با همسر خود سازگاری داشته باشد کم خواهد بود و این سازگاری زناشویی با رضایت از زندگی رابطه دارد که با پژوهش‌های انجام شده توسط پاپالیا، گراس و فلدمن^۲ (۲۰۰۳) همسو است. همچنین یافته‌ها با پژوهش رایکه بوئر و دی بو^۳ (۲۰۰۹) تاحدودی همسو است. در تبیین این یافته و در راستای نظر پژوهشگران مورد اشاره می‌توان گفت حضور طرحواره‌های شناختی ناسازگار ممکن است بین افرادی که از زندگی‌شان راضی هستند و سازگاری دارند و آنهایی که از زندگی رضایت کم دارند و کمتر سازگاری دارند تمایز ایجاد کند. وجود دیدگاه‌های بدبینانه نسبت به زندگی، نظیر دیگران ما را درک نمی‌کنند، نزدیکان از ما حمایت عاطفی نمی‌کنند، یا عقیده به این که دیگران ما را آزار می‌دهند و به ما دروغ می‌گویند و یا احساس این که من شخصی شکست خورده‌ام، همگی موجب فراخوانی هیجانات منفی شده و به کاهش توان شخص با سازگاری با شریک زندگی می‌شود و در نهایت موجب تعارض زناشویی و کاهش رضایت از زندگی می‌شود. از دیگر یافته‌های پژوهش، رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با عامل‌های شخصیتی بوده و نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های قبلی هماهنگ است (ام سی آدامس و پالس^۴، ۲۰۰۶؛ تیم، ۲۰۱۰؛ کلاریج و دیویس^۵، ۲۰۰۱). از نکات برجسته پژوهش همبستگی مثبت عامل روان‌نژند با تمام خرده‌مقیاس‌های طرحواره ناسازگار اولیه بوده که با نتایج پژوهش بهرامی‌زاده و هادی (۱۳۹۲) همسو است. در تبیین این نتایج به‌طور مثال می‌توان به تجارب شکل‌دهنده طرحواره‌های رهاشدگی و آسیب‌پذیری نسبت به ضرر و بیماری و ویژگی‌های افرادی که دارای روان‌رنجورخویی بالا هستند، اشاره کرد. نکته دیگر در مورد عامل برون‌گرا قابل توجه است که با اکثر طرحواره‌ها دارای رابطه منفی است. مطالعات نشان داده‌اند که افراد برون‌گرا در پی به‌دست آوردن جایگاهی برتر در جامعه خویش هستند تا هرچه بیشتر از زندگی لذت ببرند. برخی از ویژگی‌های برون‌گرایی مانند آمادگی

1- Zhang, & He
3- Rijkeboer & de Boo
5- Claridge & Davis

2- Papalia, Gross & Feldman
4- McAdams & Pals

بیشتر برای تطابق و سازگاری با محیط پیرامون با ویژگی طرحواره ایثار همخوانی دارند، که افراد دارای این طرحواره به صورت افراطی بر ارضای نیازهای دیگران و سازگاری با آنها تأکید می‌کنند. بنابراین افراد با عامل شخصیتی برون‌گرا گرایش به سمت سازگاری زناشویی دارند. بنابراین با به‌کارگیری این دو متغیر یعنی طرحواره ناسازگار اولیه و عامل‌های شخصیتی در پیش‌بینی سازگاری زناشویی می‌توانی در کلاس‌های آموزش خانواده و مشاوره ازدواج مسیر سازگاری زناشویی را هموار کرد و همچنین در جهت کاهش تعارضات زناشویی گام موثری برداشت.

مهم‌ترین نتیجه پژوهش این است که با شناخت کامل از عامل شخصیتی و طرحواره‌هایی که فرد در طول زندگی با آنها زندگی کرده است، می‌توان با دیدی باز سازگاری زناشویی را در زندگی آینده پیش‌بینی کرد. البته به‌غیر از دو عامل فوق، عواملی دیگری هم می‌توانند در پیش‌بینی سازگاری زناشویی تأثیر داشته باشند. از محدودیت‌های ملاحظه شده در این پژوهش، می‌توان به نوع شرکت‌کنندگان اشاره کرد که بیشتر از حد معمول افراد نمونه در این پژوهش کارمند و باسواد در حد لیسانس بودند که این به دلیل قرار داشتن مدرسه‌ها در یک شهرک فرهنگی بود، در نتیجه در تعمیم دادن یافته‌های این پژوهش باید احتیاط نمود. پیشنهاد می‌شود که پژوهش مشابه در جامعه‌های آماری دیگر تکرار شود و عوامل دیگری نیز به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های سازگاری زناشویی مدنظر قرار داده شود و هم چنین با توجه به تعداد سوالات زیاد پرسشنامه‌ها، پیگیری بیشتر برای کامل کردن و پاسخ به تمام سوالات لازم است. یکی از محدودیت‌های مهم دیگری که در رابطه با این پژوهش و دیگر پژوهش‌های مربوط وجود دارد، مفهوم طرحواره‌ها و فرایند مربوط به آن یعنی پردازش طرحواره‌ای^۱ است. پردازش طرحواره‌ای به این معنی است که فرد دارای یک طرحواره خاص اطلاعات دریافتی را به‌گونه‌ای پردازش می‌کند که به تأیید آن طرحواره منجر می‌شود. به‌عبارت دیگر، پردازش طرحواره‌ای موجب تحریف، جستجو، به‌خاطر سپردن، یادآوری اطلاعات همخوان با طرحواره می‌شود و از همه موثرتر به نادیده گرفتن اطلاعات ناهمخوان با طرحواره منجر می‌شوند (یانگ، ۱۹۹۹).

1- Schema processing

همچنین، این پژوهش می‌تواند برای مشاوران خانواده و زناشویی مفید باشد و از طریق آموزش عامل‌های شخصیتی و انواع طرحواره‌های ناسازگار برای زوجها و تأثیر آنها در زندگی، میزان سازگاری زناشویی آنها را بالا برد و زوجها را در پیدا کردن مسیر درست زندگی همیاری نمایند.

سپاسگزاری: بدین وسیله مراتب تشکر و قدردانی از والدین گرامی جهت شرکت در پژوهش و تکمیل پرسشنامه، ابراز می‌گردد.

۱۳۹۳/۰۵/۲۸

تاریخ دریافت نسخه اولیه مقاله:

۱۳۹۳/۰۹/۱۱

تاریخ دریافت نسخه نهایی مقاله:

۱۳۹۳/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش مقاله:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- آهی، قاسم (۱۳۸۵). هنجاریابی نسخه کوتاه پرسشنامه طرحواره یانگ. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- احدی، بتول (۱۳۸۶). رابطه شخصیت و رضایت زناشویی. *روانشناسی معاصر*. ۲(۲): ۳۷-۳۱
- بهرامی‌زاده، حمید؛ بهرامی احسان، هادی (۱۳۹۲). روابط درونی طرحواره‌های ناسازگار اولیه و صفات شخصیت. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۱(۳): ۲۲۷-۲۱۹
- جلیلی، فریبرز؛ بخشایش، علی‌رضا؛ فارسی‌نژاد، معصومه (۱۳۸۸). *بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار همسر آزاری*. چکیده مقالات پنجمین همایش مشاوره اسلامی قم مؤسسه مطالعاتی مشاوره اسلامی، ۱۵۶ و ۱۵۷.
- شاکریان، عطا؛ فاطمی، عادل؛ فرهادیان، مختار (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با رضایتمندی زناشویی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*. ۱(۱۶): ۹۲-۹۹.
- صیادپور، زهره (۱۳۸۳). *بررسی آموزش پیش از ازدواج بر نتایج رضایت از زناشویی*. *روانشناسی تحولی*، ۴: ۳۹۰-۴۰۸.
- عباسی، فاطمه (۱۳۸۵). بررسی رابطه عملکرد جنسی و سلامت روانی با رضایتمندی زنان متأهل قزوین. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.*
- عطاری، یوسف‌علی؛ امان‌اللهی فرد، عباس؛ مهربانی‌زاده، هنرمند (۱۳۸۵). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و عوامل فردی- خانوادگی با رضایت زناشویی در کارکنان اداره‌های دولتی، شهر اهواز. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، ۳: ۱۰۸-۸۱.
- قربان‌علی‌پور، مسعود؛ فراهانی، حجت‌الله؛ برج‌علی، احمد؛ مقدس، لیلا (۱۳۸۷). تعیین اثر بخشی آموزش تغییر سبک زندگی به شیوه گروهی بر افزایش رضایت زناشویی. *مجله مطالعات روانشناختی*، ۳(۴): ۷۲-۵۷.
- کیامهر، حسن (۱۳۸۱). هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عاملی NEO.F.F.I در بین دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه تهران و بررسی ساختار عاملی آن (تحلیل تأییدی). *پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.*

- گروسی فرشی، میرتقی (۱۳۸۰). رویکردی نوین در ارزیابی شخصیت. چاپ اول، تبریز: نشر جامعه پژوه.
- لطفی، راضیه (۱۳۸۵). مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه در مبتلایان به اختلالات شخصیت دسته ب و افراد سالم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهراء(س).
- نادری، فرح؛ افتخار، زهرا؛ آملازاده، صغری (۱۳۸۹). رابطه ویژگی‌های شخصیت و روابط صمیمی همسر با دلزدگی زناشویی در همسران معتادان مرد اهواز. یافته‌های نو در روانشناسی، (۴): ۶۱-۷۸.
- AL-krenawi, A. (2012). A study of psychological symptoms, family function, marital and life satisfactions of polygamous and monogamous women: The Palestinian case. *International Journal of Social Psychiatry*, 58: 79-86.
- Arieti, S., & Bemporad, J. (1980). The psychological organization of depression. *American Journal of Psychiatry*, 1370: 1360-1365.
- Askari, M. (2012). Comparison the effects of communication and conflict resolution skills training on marital satisfaction. *International Journal of Psychological Studies*, 4(1): 68-75
- Barelds, D.P.H., Dijkstra, P. (2011). Positive illusions about a partner's personality and relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 45(1):37-43
- Beck, A.T., & Emery, G. (1985). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. New York: Basic Books.
- Broman, C.L. (2005). Marital quality in black and white marriages. *Journal of Family Issues*, 26(4): 431-441.
- Buss, D. M. (1992). Manipulation in close relationships: Five personality factors in interactional context. *Journal of Personality*, 60: 477-499.
- Caughlin, J.P., Huston, T.L., & Houts, R.N. (2000). How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety interpersonal negativity, and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78: 326-336.
- Claridge, G., Davis, C. (2001). What's the use of neuroticism? *Personality and Individual Differences*, 31(3): 383-400.

-
- Costa, P.T. & McCrae, R.R. (1989). The NEOPI/FFI: Manual supplement. Psychological Assessment Resources, Odessa, FL.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1992). *Professional Manual: Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI)*. Psychological Assessment Resources, Inc.
- D'Andrea, J.T. (2004). *An investigation of the relationship between early maladaptive schemas and psychological adjustment: The moderating effects of spiritual coping styles*. Unpublished doctoral dissertation, New York University.
- Donnellan, B.M. Conger, R.D., & Bryant, C.M. (2004). The big five and enduring marriages. *Journal of Research in Personality*, 38: 481-504.
- Dozois, D.J., Martin, R.A., & Bieling, P.J. (2009). Early maladaptive schemas and adaptive/ maladaptive styles of humor. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 33(6): 585-596.
- Fincham, F.D., Bradbury, T.N. (2004). The assessment of marital quality: A reevaluation. *Journal of Marriage Family*, 1987(49): 797-809.
- Gaunt R. (2006). Couple similarity and marital satisfaction: Are similar spouses happier? *Journal of Personality*, 74(5): 1401_20.
- Halford, W.K., Lizzio, A., Wilson, K.L., & Occhipinti, S. (2007). Does working at your marriage help? Couple relationship, self-regulation and satisfaction in the first 4 years of marriage. *Journal of Family Psychology*, 21(2): 185-194.
- Holland, A.S., Roisman, G.L. (2009). Big five personality traits and relationship quality: Self-reported, observational, and physiological evidence. *Journal of Social and Personal Relationship*, 25(5): 211-26.
- Hollist, C.S., Miller, R.B. (2005). Perceptions of attachment style and marital quality in midlife marriage. *Family Relations*, 54: 46-58.
- Humbad, N.M., Doonnellan, B.M., Lacono, G.W., McGue, M., Burt, A.S. (2010). Is spousal similarity for personality a matter of convergence or selection? *Journal of Personality Individual Differences*, 49(7): 8 27-30
- Huston, T.L., & Melz, H. (2004). The case for (promoting) marriage: The devil is in the details. *Journal of Marriage and Family*, 66(4): 943-958.
-

- Janicki, L.D., Kamarck, W.T., Shiffman, S., Gwaltney, J.C. (2006). Application of ecological momentary assessment to the study of marital adjustment and social interactions during daily life. *Journal of Family Psychology*, 20(1): 168-72.
- Kachadourian, L.K., Fincham, F. & Davila, J. (2004). The tendency to forgive in dating and married couples: The role of attachment and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 11(3): 373-393.
- Lewis R, Spanier G. (1979). *Theorizing about the quality and stability of marriage*. New York: Free Press.
- Linden, D., Nijenhuis, J., Bakker, A. (2010). The general factor of personality: A meta-analysis of big intercorrelations and a criterion-related validity study. *Journal of Research in Personality*, 44: 315-327.
- Luo, S. (2009). Partner selection and relationship satisfaction in early dating couples: The role of couple similarity. *Journal of Personality Individual Differences*, 47 (2): 13-38.
- Maltby, J., & Day, L. (2004). Forgiveness and defense style. *Journal of Genetic Psychology*, 165 (1): 99-110.
- McAdams, D.P., Pals, & J.L. (2006). A new Big Five: fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3): 204-217.
- Musek, J. (2007). A general factor of personality: Evidence for the Big One in the five-factor model. *Journal of Research in Personality*, 41: 1213-1233.
- Papalia, D.E., Gross, D., & Feldman, R. D. (2003). *Child development: A topical approach and making*. New York: McGraw Hill.
- Pascal, A., Christine, A., & Jean, L. (2008). Development and validation of the Cognitive Inventory of Subjective Distress. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 23: 1175-1182.
- Poyner-Del, V., Patrick, W., & Cobb, R.J. (2011). Chronic stress as a moderator of the association between depressive symptoms and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(9): 905-936
- Racine, C. (2005). *Does religious coping moderate the relationship between early maladaptive schemas and negative trait affect, college adjustment,*

- and alcohol use?* Unpublished Doctoral Dissertation, New York University.
- Rijkeboer, M.M., & de Boo, G.M. (2009). Early maladaptive schemas in children: Development and validation of the schema inventory for children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(2): 102-109.
- Rushton, Ph.J. Bons, T.A & Hur, Y. (2008). The genetics and evolution of the general factor of personality. *Journal of Research in Personality*, 42: 1173-1185.
- Sandberg, J.G., Yorgason, J.B., Miller, R. B., Hill, J.E. (2011). Family-to-work spillover in Singapore: marital distress, physical and mental health, and work satisfaction, *Family Relations*, 61: 1-15.
- Shokrkon, H., Khojastehmehr, R., Atari, E., Haghghi, J., ShahniElagh, M.(2007). Inspecting personality traits, social skills, dependence types and demographic characteristics as predictors of success and failure in marital relationships in divorce candidates and normal couples in Ahwaz. *Journal of Social Psychology of Education*, 13(1): 93-110.
- Spanier, G.B. (1986). Measuring dyadic adjustment: New Scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38: 15-38.
- Stiles, O.E. (2004). *Early maladaptive schemas and intimacy in young adult's romantic relationships*. Unpublished doctoral dissertation, Alliant International University.
- Thimm, J.C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41: 373-380.
- Timm, T., Keiley, M.K. (2011). The effects of differentiation of self, adult attachment, and sexual communication on sexual and marital satisfaction: a path analysis. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 37: 206-223
- Watson, D., Hubbard, B., & Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self- and partner ratings. *Journal of Personality*, 68: 413-449.

- Watson, D., Hubbard, B., & Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self and partner ratings. *Journal of Personality*, (68): 413-449.
- Whisman, M.A., Uebelacker, L.A., & Weinstock, L.M. (2007). Psychopathology and marital satisfaction: The importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 27: 830-838.
- Young, J., Klosko, J., & Weishaar, M.E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press
- Young, J.E. (2005). *Young Schema Questionnaire-Short Form*. New York: Schema Therapy Institute.
- Young, J.E. (1999). Cognitive Therapy for Personality Disorders: A Schema-Focused Approach. Professional Resource Exchange, Incorporated text books, 23-33.
- Zang, D.H., & He, H.L. (2010). Personality traits and life satisfaction: A Chinese case study. *Social Behavior and Personality*, 38(8): 1119-1122.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی